

מראי מקומות - פסחים

צה.

ה. הראשון טעון הלל באכילתו כתב השפת אמת שבכלל זה גם כן סיפור יציאת מצרים, שנראה שחיוב זה נוהג רק בפסח ראשון, ולא בפסח שני.

ו. מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד פירש רש"י, שאגב שכתוב יעשו כתבו גם אותו. וכתב הרש"ש, שמשמע מדבריו שמה שאמרו אין שוחטין את הפסח על היחיד, היינו שאם יש רק אחד בכל ישראל שצריך פסח שני, אין שוחטין עליו. אבל ודאי אם יש יותר מאחד, יכול כל אחד לשחוט פסח שלו ביחידות, ועיין שם מה שהקשה על זה מלשון הגמרא.

ז. דכמה דאפשר להדורי מהדרינן פירש רש"י, כגון לטמא אחד בשרץ כדי שיהיה חייב להביא פסח שני. והקשה הרש"ש, לפי מש"כ תוס' בריש פרקין, הרי טמא שרץ חייב כרת אם לא יביא קרבן פסח. וכן הקשה החזון איש (או"ח קכ"ד לסוגיין), והוסיף שאף שאם הביא פסח שני פטור מכרת, מ"מ אין ראוי למונעו מעשיית קרבן פסח בשביל חבירו, והרי זה דומה למי שאינו עושה פסח ראשון במזיד ועושה פסח שני. ולכך פירש כוונת הגמ' שמהדר אחר חבירו שיסכים עמו [ולכא' כוונתו, שיחזר אחר מי שעושה פסח שני, להסכים עמו להקריבו יחד].

ובעיקר לשון הגמרא שאמרו 'כמה דאפשר להדורי' כתב הרש"ש שמשמע שהוא רק לכתחילה, ותמה על דברי התוס' (ד"ה מיבעי) שמשמע שהוא מעכב.

ח. מאי קא מרבה ליה לא תוציא ממנו פירש רש"י, שהוא לאו הניתק לעשה, שמשמע לא תוציא לאוכלו, אלא בבית אחד יאכל, בעמוד והחזר קאי. והקשו התוס', שהרי אין זה לאו הניתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוא. וכתב השפת אמת, שלאו שקדמו עשה הוא רק כשצריך לקיים העשה אפילו אם לא עבר הלאו, אבל כאן, שאף שאם אוכל בבית אחד, הרי אינו עובר על הלאו הבא מכלל עשה, אבל עיקר קיום העשה ע"י מעשה הוא רק אם עבר הלאו. ונמצא שאין זה חשוב לאו שקדמו עשה, אלא לאו הניתק לעשה.

ט. מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא הקשה המנחת חינוך (מצוה ט אות א ד"ה ולפי מה), שהרי שיטת הרמב"ם שעל לאו של בל יראה ובל ימצא לוקים אם עבר עליו במעשה, והרי כאן מבואר שהוא לאו הניתק לעשה. ותיירץ שהעשה של תשביטו אינו עשה בקום ועשה, אלא יכול לקיימו ע"י מה שנאבד החמץ מעצמו, וזה לא הוי ניתק לעשה. ואין זה דומה לנוטה, שאם הוא מותר מהקדשים, ואחר כך אינו שורפו אלא נשרף מאליו, או אחר שורפו, לא קיים העשה, ולמ"ד קיימו ולא קיימו, הרי הוא לוקה.

א. מה בין פסח ראשון לשני וכו' כתבו התוס', דאיתא בתוספתא הראשון נשחט בג' כתות, ואין השני נשחט בג' כתות, והתנא של משנתנו תנא ושיי, ששייר גם דין ביקור ד' ימים שאינו נוהג בשני. ובמנחת חינוך (מצוה ש"פ אות ג) כתב, שפסח ראשון צריך ג' כתות לכתחילה, ופסח שני אין צריך ג' כתות, ומבואר שסובר שאף לכתחילה אין צריך. וביאר הבנין ציון (סי' ל ד"ה והנה), שהוא משום שכל מצוה שאינה מעכבת בפסח ראשון, אין צריך לעשותה בפסח שני אפילו לכתחילה.

ועל דרך זה הוכיח מדברי התוס' בסוכה (דף מ"ב) שביקור מעכב, שאם אינו מעכב אף בתמיד, מדוע צריך פסוק למעט פסח שני, לפי שדבר שאינו מעכב בראשון פשוט שבשני אין צריך לעשותו אפילו לכתחילה, ומזה למדו התוספות שביקור מעכב. אולם כתב שבמקום אחר הוכיח משיטת רש"י שביקור אינו מעכב כלל.

ב. מה בין פסח ראשון לשני וכו' העיר רעק"א, מדוע לא הזכירו גם את הדין של מקחו מבעשור, וכתב, שאולי כיון שלא נהג אלא בפסח מצרים לא הזכירוהו. עוד העיר, לפי מה שצידדו התוס' ביומא (כ"ט) שבפסח ראשון צריך להקריב תחילה תמיד של בין הערביים ולאחר מכן הפסח, ואילו בפסח שני יכול להקדים מה שרוצה, וכתב שתנא ושיי.

ג. הראשון אסור בבל יראה ובל ימצא כתב השפת אמת שמכאן משמע כשיטת רש"י שגם בערב פסח יש לאו של בל יראה, שהרי לשון המשנה משמע שמדברים על זמן הקרבת הפסח שהוא ב"ד, ואמרו שעובר בבל יראה.

ד. והשני חמץ ומצה עמו בבית כתב רש"י (על התורה במדבר ט, ז), שבפסח שני אין איסור חמץ אלא עמו באכילתו. ובפשטות כוונתו שבבית מותר שיהיה לו חמץ, אבל יחד עם הקרבן פסח שני, אסור לאכול חמץ. ובמנחת חינוך (מצוה שפ"א אות ג) תמה מהיכן יצא לרש"י דין זה, ובשלמא בכזית ראשון של הפסח יש לומר שאסור לאכול עמו חמץ, לפי שהוא רשות ומבטל טעם מצוה, אבל אחר שיצא ידי חובתו, מדוע יהא איסור לאכול עמו חמץ. ואין לומר דכוונתו על כזית הראשון, שא"כ לאו דוקא חמץ, אלא כל מאכל של רשות שאוכל יחד עם הפסח מבטל טעם מצוה, והניח בצ"ע. ובמשך חכמה (שם) כתב שהאיסור לאכול חמץ הוא לאו הבא מכלל עשה. ובאבי עזרי (קרבן פסח פ"י הט"ו) פירש כוונת רש"י להיפך, שאין איסור חמץ כלל, אלא הוא יכול לאכול חמץ גם יחד עם אכילת הפסח.